

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

За підтримки

INTBAU Ukraine, HCAU

INTBAU

UKRAINE

HCAU

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ У СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСАХ

П'ята щорічна міжнародна наукова конференція

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

28-29 листопада 2024 р.

Київ

- ЛАПУШЕН Костянтин Анатолійович.** *Поєднання світла та простору у мистецтві як інструмент впливу на соціум.* 68
- ЛЕВКОВИЧ Марія Миколаївна.** *Музика тиші та тиша в музиці Валентина Сильвестрова і Михайла Шведа.* 71
- ЛУК'ЯНЕНКО В'ячеслав Вікторович.** *Культурна спадщина і пам'ять у контексті трансдисциплінарного підходу.* 75
- ЛУЦЬ Сергій Васильович.** *Особливості дисертаційного дослідження Роготченко С. В. «Художнє ковальство Києва та Київщини 1970-х – початку 2020-Х років: соціокультурний аспект».* 78
- МАЗНІЧЕНКО Олена Володимирівна.** *Поширення традиційних українських ремесел в освітніх програмах навчальних закладів архітектурного спрямування.* 80
- МАЗУР Вікторія Павлівна.** *Естетично-образна цілісність інтер'єру Ставропігійного собору Преображення Господнього у місті Києві* 82
- МАЙСТРЕНКО-ВАКУЛЕНКО Юлія В'ячеславівна.** *Графічність лінії у сучасному просторовому мистецтві.* 83
- МАРКОВСЬКИЙ Андрій Ігорович.** *Архітектура як дилема між домінантою і середовищем.* 85
- МАТОЛІЧ Ірина Яремівна.** *Роль і значення професійної мистецької освіти на прикладі творчості художника Ореста Кузіва.* 88
- ПАВЛЮК Наталія Вікторівна.** *Розвиток творчого потенціалу дитини як засіб подолання пережитої травми.* 90
- ПАВЛЮК Юстина Любомирівна.** *Особливості дизайну комплексу дитячої футбольної академії у селі Підбірці Львівської ОТГ.* 92
- ПАУР Ірина Василівна, БРИЖАК Альона Іванівна.** *Реставрація родинних фотоальбомів початку ХХ століття як важливий аспект збереження культурної спадщини.* 96

непотрібною, адже для того, щоб нульовий вимір точки розгорнути у одновимірність лінії, достатньо додати часовий, а не просторовий вимір.

МАРКОВСЬКИЙ Андрій Ігорович,
доктор архітектури, доцент, учений секретар відділення синтезу пластичних мистецтв НАМ України, член-кореспондент НАМ України, голова української філії INTBAU.

АРХІТЕКТУРА ЯК ДИЛЕМА МІЖ ДОМІНАНТОЮ І СЕРЕДОВИЩЕМ.

Освітня комісія при міжнародній спілці архітекторів, до складу якої на період 2023-2026 був обраний автор, опрацьовуючи хартію UNESCO-UIA та збираючи дані про професійну підготовку майбутніх фахівців з усіх регіонів світу, прийшла до висновку про, з одного боку, достатню тотожність принципів та підходів у різних країнах та ареалах, але, з іншого, що є ключовим у річищі піднятої теми, про диференційовану структуру самої підготовки. Ми говоримо про теоретично умовний, але на практиці дуже відчутний розподіл на об'єктних архітекторів та містобудівельників, що представляють собою два полюси професійного погляду. Тенденція, властива не лише Україні, а й більшості країн з професійною архітектурною освітою.

Тобто ще на етапі базової підготовки майбутніх фахівців часто закладається чіткий вибір між орієнтацією на створення конкретної виразної домінанти та формуванням структури, середовища вцілому, нехтуючи окремими об'єктами. Звичайно, професійний архітектор має, мусить, вміло враховувати обидва чинники: і сам об'єкт і його положення в міському просторі, проте на практиці один з факторів вірогідно буде значно превалювати.

З одного боку, кожна споруда має мати власну естетичну компоненту, бути виразом як функції так і творчої думки архітектора, наділеної індивідуальністю та стилем, бути артефактом архітектури як мистецтва. З іншого – архітектура формує ні що інше як середовище, другу природу навколо людини. І це середовище має бути гармонійним та цілісним, підпорядкованим певному первинному задуму, тобто мати «правила», що проявляються через містобудівне положення, місце в інфраструктурі. Оточення накладає певні

умови (з якими можна погоджуватися або протиставляти себе їм). Але, зі знаком «+» чи «-», кожний об'єкт все одно контактує з ним, приймаючи чи порушуючи структуру, червоні лінії, висотність та силуетність і т.д.

Історично архітектурна практика переживала різні етапи, від домінації окремої споруди чи ансамблю, вписаних в рельєф, як у стародавній Греції, до чіткої містобудівної структури Гіпподамової сітки чи її аналогів, властивих Єгипту, Месопотамії і, безумовно, Риму. Через хаос темних віків і раннього Середньовіччя до симетричної ансамблевості Ренесансу й Бароко, містобудівних планів Класицизму... Однак актуального для нас ступеня дискурсу означена дилема досягає на початку ХХ ст. з прокламацією Ле Корбюзьє хоч і теоретичного та провокативно-перформенсного, однак програмного «Плану Вуазен». Модернізм, що виникає як спроба відповіді на глобальні запити галоуючої урбанізації, індустріалізації, соціальних змін та руйнувань Першої й, особливо, Другої світових воєн, концентрується передусім на масштабних структурах, комплексних містобудівних рушеннях та організації простору й логістичних потоків, відводячи конкретним об'єктам попередньо визначене місце й роль. Домінанти, хоч й зберігають мистецьку індивідуальність, однак є обов'язково супідрядними містобудуванню, «вторинними» з точки зору задуму.

У вищезгаданому «Плані Вуазен» автор між тим пропонує зберегти окремі, найбільш цінні об'єкти забудови Парижу попри те, що вони порушують цілісність новітньої структури. Однак макетом підкреслено, що ці споруди є саме винятками. Структура лишається головною. Між тим, світові війни через небачені до того катастрофічні масштаби руйнувань індукують зміну сприйняття соціумом історичних надбань та цінності пам'яток архітектури, що можуть вмиль бути втрачені від природніх і, що вірогідніше й страшніше, рукотворних загроз. Знищення цілих кластерів історичної забудови породжує пильну професійну та громадську увагу до питання збереження культурної спадщини. В численних післявоєнних дослідженнях поступово кристалізувалося поняття «пам'ятка архітектури» в сучасному її розумінні. Зокрема, в працях Густаво Джованноні, що одним з перших підняв питання збереження не лише окремо взятої історичної споруди, а й контексту, історичного середовища [Semes, S. W., Siravo, F., & Cody, J. (Eds.). (2023). *New Building in Old Cities: Writings by Gustavo Giovannoni on Architectural and Urban Conservation*. Getty Conservation Institute]. Тобто структура, середовище набуває якісно нового значення й для збереження спадку, хоча ще декілька десятирічь до того в даному ключі розглядалися лише окремі об'єкти.

З іншого боку, кінець ХІХ – початок ХХ ст. через рішучі трансформації соціальних устоїв суспільства Європейсько-Північноамериканського культурного ареалу індукує запит на самовизначення через архітектуру. Чи ми говоримо про національну або локальну самоідентифікацію на хвилі «весни народів» чи про самоствердження нового домінуючого середнього класу, буржуазії, реалізація йде через яскраві, індивідуальні архітектурні споруди, що зумисно мають виділятися з-поміж оточуючої забудови. Історизм та Еклектика, широке віяло течій Модерну презентують там тисячі виразних домінант, що мають на меті акцентувати увагу саме на об'єкті, як творі архітектурного мистецтва. Тенденція, що дещо відступає в середині ХХ ст. з розповсюдженням Модернізму, який перетікає в Інтернаціональний стиль, з новою силою дається взнаки від кінця 1970-х, проявляючись в Постмодернізмі, Структуралізмі, численних кітчевих та гротескних варіаціях й найновітніших тенденціях, на гребні хвилі яких ми перебуваємо нині.

Отже, протягом ХХ-ХХІ ст. дилема протиставлення глобальних містобудівних рішень та окремих домінант не лише не знаходить вирішення, а отримує потужні імпульси для загострення і, періодами, радикального, протестного протиставлення (як у випадку Постмодернізму).

На наше глибоке переконання, обидва підходи відображають різні, однак незмінно взаємодоповнюючі грані архітектури, як науки та мистецтва. Превалювання структури над домінантою призводить до ергономічних, економічно доцільних, раціональних та логічних планувальних рішень. Що, між тим, як доведено численними соціологічними дослідженнями, викликає відчуження через свою «ідеальну» стерильність. Зосередження лише на виразних об'єктах породжує логістичні та економічні складнощі, створює візуальний та інформаційний «хаос».

Отже, ми приходимо до необхідності пошуку певного балансу. Тож комплексна архітектурна освіта в обов'язковому порядку має включати обидві компоненти, даючи майбутнім фахівцям знання та первинний досвід як у містобудівних рішеннях, пов'язаних зі створенням цілісного середовища, так і в індивідуальному об'єктному проектуванні. Що жодним чином не протирічить професійній спеціалізації на старших курсах навчання. Ми вважаємо, що означена в заголовку дилема не може та не має мати єдиного універсального рішення, виражаючи дуальну природу архітектурно-мистецької діяльності, що повинна розвиватися та адаптуватися в залежності від конкретних умов та вимог часу.